

A MTA. Könyvtárának ~~terve~~ az ötéves terv első évében,

A MTA. Könyvtára néhány éve lépett fennállása második évszázadába. A Könyvtár alapjait a Teleki család tagjai vetették meg, mintegy 30.000 kötetes adományukkal. A kézirat- és nyomtatvány anyag gyarapítása nagy részben mindvégig ajándékok és hagyományozás útján történt.

A Könyvtár fejlődése hű képe annak az utnak, melyet a MTA. s az egész ország politikai és társadalmi fokon az utolsó 100 esztendőben megtett. Az Akadémia alapításának haladó kezdeményezései, a század második felében a reakciós uralkodó osztályok befolyása alatt, elsikkadtak. Ez a könyvtár életében, a könyvvásárlásokban is érezhető. A műszaki és természettudományok köréből sokszor a legalapvetőbb munkák is hiányoztak. A külföldi Akadémiákkal, tudományos intézetekkel fenntartott kiadványcseréből is hiányzott a tervszerűség.

Céltudatos, a haladó tudomány szempontjából kívánatos tervszerű könyvbeszerzés 1950-ig, az Akadémia Könyvtárának a Párt által történt ~~átrendezéséig~~, nem volt.

A MTA. újjászervezése 1949. végén kezdődött. Az 1949. évi 27. tc. a Könyvtár fejlődése szempontjából is döntő. A törvénycikk szerint: "A Magyar Népköztársaság országgyűlése a MTA.-nak meg kíván adni minden lehetőséget arra, hogy az ország legfelső tudományos intézményévé fejlődhessenek." - Az emberiség tudományos eredményeinek tanulmányozása és tovább fejlesztése, a tudományok intenzív művelése - amint azt a törvény megkívánja - az akadémiai könyvtár terv- és korszerű fejlesztését igénylik.

Bevezetésünkben a Szovjetunió akadémiai Könyvtárának, a Fundamentálnaja Biblioteka példájára, teljességre törekedtünk.

A Könyvtár 1950. márciusában került a Párt irányítása alá. Az átszervezéshez a Szovjetunió élenjáró könyvtárpolitikája adta a példát. A Könyvtár ügye legszorosabban kapcsolódik az ideológiai fejlődés és az újjászervezett akadémiai szakosztályok igényeihez. Az átszervezést a következő célkitűzés irányította: tudósaink, kutatóink kommunista szellemben való irányítása a megfelelő szovjet és egyéb haladó szellemű könyvanyag rendelkezésre bocsátásával, továbbá a haladó tudomány eredményeinek minél teljesebb és elevenebb közvetítése akadémikusaink, a tudomány művelői, a termelésben élenjáró munkások és a fiatal tudós káderek felé.

A fenti cél érdekében a Könyvtár ^{nak)} elsősorban az élenjáró szovjet tudomány, valamint a népi demokráciák és a nyugati haladó tudományának eredményeit kellett ~~megnyitni~~ a kutatók rendelkezésére bocsátania. Így természetesen könyvbeszerzéseink nagyobb részét szovjet művek képezik. Arra törekszünk, hogy a ~~legújabb~~ legújabb kutatásokról képet adó folyóiratok és periodikák megjelenésükkel egy időben álljanak rendelkezésre. Ennek érdekében történik a cserekapcsolatok tervszerű tovább fejlesztése. Míg 1936-ban 259 küldőlfői intézménnyel volt az Akadémia csereviszonyban, addig 1950-ben 510 ~~küldőlfői~~ intézmény küldi el kiadványait könyvtárunknak. Csereanyagként az Acta Hungarica-k, az Archaeologiai ^{Értesítő}, valamint a Nyelvtudományi Közlemények és a többi akadémiai kiadványok szolgálnak.

A Könyvtár újjászervezésének jelentős mozzanata volt a Könyvtár ötéves tervének elkészítése. Ennek során első feladatunk a könyvtári munka előfeltételeinek biztosítása. ~~volt.~~ Meg kellett szüntetni a túlszűfolttságot, és a helyhiányt. A Könyvtár területének megnövelését az akadémiai bérház földszinti padlójának süllyesztésével és az udvar megfelelő beépítésével nyert helyen háromszintes modern acél repositoryum létesítésével s a meglévő helyiségek célszerű átépítésével érjük el. Az így nyert ~~könyvtári~~ raktári részben 18 ezer polcméter vasállványzat helyezhető el. Az olvasó- és folyóiratterem 1949-ben történt újjáépítése után az 1950. év folyamán új helyiségekben helyezkedett el a Kézirattár, a Régi Magyar Könyvtár, ujonnan épül az ősnomtatványok tára, a mikrokönyvtár, a pánccelszoba a kodexek részére. Elkészültek továbbá a dolgozók korszerű munkahelyei, a kiskraktár, az új ruhatár, az új W.C.-csoport, a portásfülke és a Keleti Könyvtár helyiségei.

A Könyvtár használatának fő akadályja volt a megfelelő katalogusok hiánya. Az ujonnan készülő, korszerű katalogusok elhelyezésére új cimtár termet létesítünk.

Ujítás számba megy könyvtárunkban és a magyar könyvtárakban általában, külön, célszerűen berendezett kutató-szobák létesítése, tudósaink számára.

A Könyvtár helyiségeinek megfelelő berendezése, felszerelése, valamint a korszerű fűtési és világítási berendezések létesítése is a korszerű munka biztosításához tartozik. A központi fűtést is sikerült a Könyvtár összes helyiségeibe bevezetnünk. Külön elismerés illeti azokat a munkásokat, akik hosszú hónapok munkáját soronkívül, hetek alatt végezték el. Megoldottuk ugyancsak a Könyvtár egész területére vonatkozó telefon-hálózat bevezetését. ~~III.~~

Ami a Könyvtár butorzatát illeti, népi demokráciánk lehetővé tette az olvasó- és folyóiratolvasó 1949-ben történt berendezése után az 1950. év folyamán a Kézirattár, a Régi Magyar Könyvtár, az ősnymtatványok tára s az európai vonatkozásban is ~~is~~ számottevő Keleti Könyvtár egészen új, stilusos és célszerű berendezését. Írógépek, porszívó- és sokszorosító gép, valamint fényképezőgép és a mikro-könyvtárhoz szükséges felszerelést is beszereztük.

Népköztársaságunk ötéves tervébe belekapcsolódva, a tervszerű munka külső feltételeinek biztosítása után, a Könyvtár egyes osztályainak munkamódszereiben is változtatásokat eszközöltünk.

Beszerezési osztályunkra hatalmas feladatok várnak. Egyfelől az elmúlt évtizedek bűnös mulasztásainak pótlása, másfelől a jelenkori tudomány legértékesebb termésének folyamatos és gyors beszerzése. ^{az Akadémia Könyvtárainak vezetői annyit sem vállaltak, mint amennyibe egyetlen gondos elgondolás került} ~~Az 1927-36 között~~ ¹⁹²⁷⁻³⁶ között évente átlag 92 könyvet vásároltak, addig 1950-ben, az ötéves terv első évében az Akadémia Könyvtára 200.000 forintot költhetett könyvvásárlásra. ~~Mig~~ ^{Míg} 1948-ban 10-12 szovjet folyóirat érkezett könyvtárunkba, addig ma 167 szovjet folyóirat és periodika jár. A kötelempéldányok ~~ka~~ ^{ka} beszállítása terén is felszámoltuk a múltban tapasztalt lazaságot.

Hogy a Könyvtár gyarapodását, az egyes szakok anyagának bővülését, másrészt a beérkező könyv- vagy folyóirat utját a könyvtári adminisztrációban könnyen és gyorsan nyomon követhessük, bevezettük az anyag új naplózási rendjét. Pontosabban kifejezve, futószalagrendszer alapján üzemeltettük könyvtárunk munkáját. A kezdeti nehézségektől eltekintve jól bevált, a naplózás, a címfelvétel és a különböző szempontu címtárak összeállítása terén a munkát lényegesen meggyorsítja.

Címtárosztályunk a beérkező új anyag folyamatos feldolgozása mellett a Könyvtár régi anyagát is egyenletesen rekatalogizálja és róla egyuttal decimális szakkatalogust is készít. Elavult szakrendszerünkről a decimális rendszerre ~~is~~ való áttérés lényegesen enyhíti majd a Könyvtár elszigeteltségét és megkönnyíti a kutatók és olvasók tájékozódását. Folyamatosan készül új katalógusaink a következők: betűrendes főcímtár a kutatók számára, decimális szakkatalógus, betűrendes katalógus a hivatali munka számára. Külön címtárak készülnek a segédkönyvtárakról, az új orosz nyelvű beszerzésekről, egyéb új beszerzésekről, a Szovjetunióra vonatkozó kiadványokról, a sorozatokról, a folyóiratokról és periodikákról, az akadémiák és tudós társaságok kiadványairól. Megfelelő új helycímtárak készülnek a raktározás pontosságának és a könyvanyag revideálásának lehetővé tételére.

A már felvett könyvek, folyóiratok raktározása könyvtárunkban régebben szakcsoportok és ezeken belül nagyságrend szerint történt. A periodikák ugyancsak be voltak osztva a tudományszakokba, ahol pl. a folyóiratok későbbi évfolyamai számára mindenhol megfelelő üres helyet kellett hagyni. Mindez nagy helypocsékolással járt és a szaporulat elhelyezése egyre több nehézséget okozott. Most áttértünk az u.n. numerus currens számozásra. Ez azt jelenti, hogy a Könyvtár egész régi anyagát az újonnan befutó könyvek felvételével párhuzamosan át kell számoznunk és az építkezések nyújtotta lehetőségekhez alkalmazkodva, az új rend szerint felállítanunk. Mivel az új könyvek jelentékeny része kötetlen és a régi anyagon is sok a javítani való, költségvetésünkben nagy összeggel szerepel a kötetés és restaurálás is.

Borgalmi osztályunkon megszervezzük a rendszeres reference-szolgálatot.

Különgygyűjteményeink hatalmas anyagát, több mint 120 igen becses középkori kódexünket, jelentős középkori oklevél-anyagunkat, legnagyobb költőink itt levő kéziratait ~~teljes egészében fel kell dolgoznunk~~ a tudomány mai állásának megfelelően teljes egészében fel kell dolgoznunk, a szükséghez képest köttetnünk, vagy restaurálnunk. Ugyanez vonatkozik az 1000 kötetet kitevő ősnyszövegyűjteményekről és kisebb mértékben a régi magyar irodalom anyagára. Az építkezések során felállítjuk az Akadémia fejlődését bemutató Akadémiai Múzeumot. Az év folyamán megkezdjük s a jövő tervében befejezzük a mikro-könyvtár felszerelését.

Az előbb felsorolt munkák végső fokon becses tudományos eredményekhez fognak vezetni. Eredményeinket kiadványsorozatban közzé fogjuk tenni. Az ötéves terv folyamán kiadjuk egyes gyűjteményeink anyagának katalógusát, feldolgozzuk az Akadémia történetének megírásához szükséges anyagot.

A Könyvtár dolgozóinak ideológiai és szakmai tovább képzését megkezdjük. Mint hogy a fentvázolt munkák csak hatalmas lendülettel, akadályt és fáradtságot nem ismerő lelkes optimizmussal és ideológiailag jól képzett öntudatos dolgozókkal végezhető el, a politikai, szakmai és orosz-nyelvű képzés mellett folyamatos sajtóbeszélésekkel és havonkénti szovjet könyvakadémiakkal segítjük elő dolgozóink fejlődését.

A Könyvtárban a terv megindulása óta folyamatos munkaverseny folyik az egyes dolgozóknak napra felbontott terv alapján, ~~a terv minőség- és mennyiség- teljesítésének~~ A versenyt a terv minőségi- és mennyiségi teljesítése, illetve túlteljesítése dönti el. A heti osztályvezetői értekezleteken kívül havonta termelési értekezletet tartunk, melyen az elvégzett tervrészleg munkáját kiértékeljük. A dolgozók száma ez évben a követelményeknek megfelelően növekedik.

Összefoglalva tehát, Pártunk segítsége lehetővé tette, hogy az Akadémia rendkívül elmaradott könyvtárát, figyelembevétel a nagy szovjet példákat, a fejlődés útján elindítsuk.

Scher Tibor